

Utemiljö på kvartersmark - Förutsättningar för social hållbarhet

Uppsala kommun utvecklar en vägledning för utemiljö på kvartersmark med utgångspunkt i social och ekologisk hållbarhet. Vägledningen baseras på befintliga lagkrav, styrdokument och politiska mål.

Detta dokument presenterar kraven gällande social hållbarhet för utemiljö på kvartersmark.

För att säkerställa ekologisk hållbarhet finns en beräkningsmall som hanterar grönska, dagvattenhantering och biologisk mångfald. Minimikravet är 0,5.

Storlek och rymlighet

- Storlek på det sammanhängande gårdsrummet exklusive privata uteplatser, ska vara tillräckligt stort för att rymma lek och utevistelse. Storlek och rymlighet är avgörande för hur gården används och för mångfalden aktiviteter som rymts. Små gårdar används sällan och rymliga gårdar används ofta.

Baserat på:

Lagkrav: PBL 8 kap. 9 § andra stycket.

Forskning: Eva Minoura, *Uncommon ground: Urban form and social territory*, 2016.

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet.

Solljusförhållanden

- Byggnadsvolymer ska placeras så att gården får goda solljusförhållanden. Ett mått på bra solljusförhållanden är minst 50% solbelyst gård kl 12 vår-/höstdagjämning.
- En solstudie som redovisar ljusförhållandet på gård, förgårdsmark och eventuell takterrass ska tas fram.

Baserat på:

Lagkrav: BBR 6:3 solljus i lägenheter. Barnrättslagen.

Forskning: Space Scape Mäta Stad. Sid 55, 2016.

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet.

Rumslighet och avgränsning

- Gården bör ha en samlad form. En gård bör vara sammanhängande, inte för smal och inte uppdelad i små fragment för att kunna användas av de boende.
- Gården bör ha tydliga gränser mot allmän plats. Tydliga gränser bidrar till att de boende får en känsla av kontroll över gårdsrummet, vilket stärker tillhörighet och trygghet. Detta leder till ökad användning av gården.
- Det är samtidigt viktigt att inte landa i höga murar och låsta grindar. Ur ett barnperspektiv är det viktigt att kunna röra sig mellan olika bostadsgårdar. Forskning visar att även låga inramningar som möjliggör kontakt mellan gata och gård, eller mellan olika gårdar, kan få stor effekt på användningsgraden.

Baserat på:

Lagkrav: PBL 8 kap. 9 § andra stycket. Barnrättslagen.

Forskning: Eva Minoura, Uncommon ground: Urban form and social territory, 2016

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet, Mål och budget: Fokusområde Trygghet.

Rosendal, etapp 2. JM, projekt Rosalia.

Grönska – vistelsevärden

- Grönskan ska vara robust och av hög kvalitet, utformas för långsiktig hållbarhet, tåla lek, slitage och aktuella växtförhållanden.
- Grönskan ska bidra till att skapa rumslighet, trygghet och trivsel på gårdarna och samspelar med sociala värden såsom ytor för vistelse och lek.
- Träd eller annan växtlighet ska bidra till skuggning och svalka vid vistelseytor där så är lämpligt.
- Förgårdsmark och släpp mellan byggnader bör i lämpliga lägen bidra till upplevelsen av gröna gaturum.
- Växtmaterialet bör vara varierat och tillföra värden året om. Gärna både barr och lövträd.
- Planteringsytor för träd bör vara minst 800 mm och 500 mm för perenner och buskar. Redovisas i sektioner och/eller markplaneringsplan.

Baserat på:

Lagkrav: Barnrättslagen.

Forskning: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/darfor-behovs/for_manniskor/

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö, Sveriges miljömål - Stadsgrönska.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Planering för en varmare stad, underlagsrapport ÖP 2016. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltungsfrågor KSN-2014-0630.

Trygghet och trivsel

- Gårdsmiljöer ska utformas med stor omsorg och med stora vistelsevärden som mål. En bostadsgård med goda kvaliteter främjar lek och rörelse, utevistelse för alla samt möten mellan grannar och stärker på så vis den sociala hållbarheten.
- Förhållandet mellan gård och omgivande hushöjder och fasaduttryck ska vara väl avvägt för att man inte ska känna sig övervakad på gården.
- Rumslighet bör finnas kring gårdsrummet och vistelseytorna. Rumsligheten byggs framförallt upp av stora träd, buskar samt pergola eller annan konstruktion.
- Det bör finnas tydliga gränser som understödjer avskildhet och användbarhet. Gränser gestaltas med omsorg och båda sidor görs attraktiva. Väl gestaltade gränssnitt är särskilt viktiga mellan privata uteplatser och gemensamma och allmänna ytor samt mellan den gemensamma gården och det allmänna rummet utanför.
- Det bör finnas en koppling mellan privata uteplatser och gemensam gård. Detta förutsätter en trygg situation på gården och att gårdsrummet endast används av de boende.
- Det bör vara tydligt att gården är till för de boende. Inga stråk eller liknande bör bjuda in allmänheten att passera gården. Är gården öppen mot exempelvis en park, en gata eller ett gångstråk behöver det finnas en tydlig gräns mellan allmänt och privat.

Baserat på:

Lagkrav: Brottsbalken 4 kap 6 §, Barnrättslagen.

Forskning: Eva Minoura, *Uncommon ground: Urban form and social territory*, 2016

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Mål och budget: Fokusområde Trygghet, Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltungsfrågor KSN-2014-0630.

Tillgänglighet och användbarhet

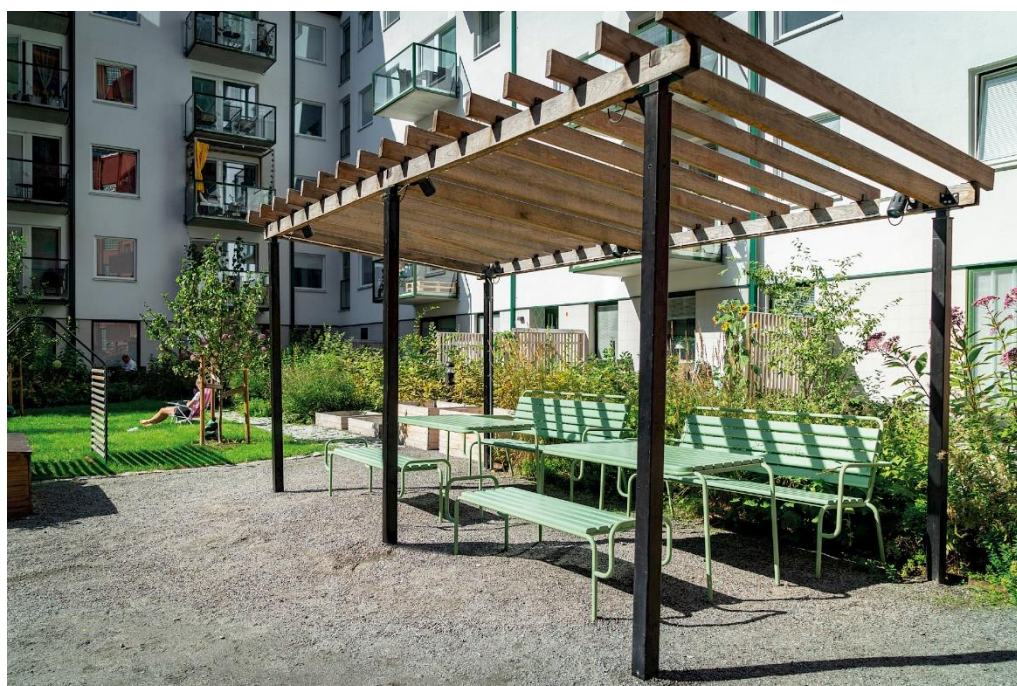
- Alla ska tryggt kunna förflytta sig på, vistas på och använda gården. Alla ska kunna vara delaktiga i gårdens utbud av aktiviteter och upplevelser. Exempelvis tillgängligt fallskydd, tillgängligt bakkbord, framkomliga gångar, sittplatser som är användbara för alla.
- Gården ska vara belyst och ljussatt för attraktivitet, användbarhet och trygghet. Exempelvis ljussatt pergola och lekytor, belysningspollare längs gångar, belysta släpp och entréer osv.
- Det bör finnas en variation av sittplatser och aktiviteter så olika sällskap kan nyttja gården samtidigt. Det bör även finnas en lugn plats för återhämtning.
- Gårdsmiljön inom ett kvarter bör vara sammanhängande och utgöra en helhet. Det bör vara möjligt för alla boende att röra sig över kvartersgården. Inga staket eller liknande barriärer bör finnas och höjdskillnader bör hanteras för allas användbarhet.

Baserat på:

Lagkrav: PBL 8 kap. 9 §.

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Mål och budget: Fokusområde Trygghet, Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltungsfrågor KSN-2014-0630, Program för full delaktighet.

Rosendal etapp 2. Byggvesta, kvarter Docenten. Landskapsarkitekter: Urbio.

Barnets bästa

- Barnets bästa ska säkerställas och gården erbjuda och tillåta småbarnslek om barn förväntas bo i byggnaden. Exempel: sandlåda, lekhus, lekbuskage. Det är bra om hänsyn tas till barns behov och skala då det gäller till exempel möbler och annan utrustning. Gården bör även innehålla vistelseytor som tilltalar äldre barn och unga. Exempelvis ytor för aktivitet, samvaro och vistelse.
- Det bör finnas en större samlad yta för spontana aktiviteter, lek och rörelse. Ytan bör vara minst 50 kvm och ha en samlad form. Den samlade ytan bör inte vara uppdelad av till exempel gångstråk och den bör inte vara för smal, minst 3 meter bred. Gärna gräs som markmaterial.

Baserat på:

Lagkrav: Barnrättslagen.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltningsfrågor KSN-2014-0630.

Underbyggda gårdar

- Vid underbyggda gårdar ska särskild hänsyn tas till jordkvalitet och jorddjup för att vegetation ska kunna utvecklas. Jorden behöver vara porös och väl-dränerad och samtidigt ha en god fukthållande kapacitet.
- I de fall garage planeras under en fastighet bör man bevaka och bearbeta höjdskillnader för att undvika barriärer. Det gäller både i släpp och på gården.
- Om gården är upphöjd i förhållande till omkringliggande allmän plats bör höjden tas upp på ett sätt som blir attraktivt och tryggt både från gatumiljön och gårdsrummet.
- Eventuella rökgasluckor eller överbyggnader till garagedrifter som hamnar på gården bör gestaltas för att smälta in i gårdsmiljön och bidra med funktioner.

Baserat på:

Lagkrav: Barnrättslagen.

Nationella mål: Sveriges miljömål - Stadsgörnska.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Planering för en varmare stad, underlagsrapport ÖP 2016. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltningsfrågor KSN-2014-0630.

Takterrasser

- Gemensamma takterrasser ska ha stora vistelsevärden och en grön, trygg och tilltalande gestaltning.
- Belysning ska finnas som bidrar till trygghet, användbarhet och attraktivitet.
- Terrassen ska vara gestaltad för att undvika vistelseytor i blåst, ständig slagskugga eller stekande sol. Takterrasser är extra utsatta för väder och vind och ska gestaltas med tanke på mikroklimat. Platser i både skugga och solläge bör finnas. Både grönska och byggda element bör användas för att skapa rumslighet och bra mikroklimat.
- Barnperspektivet ska beaktas i gestaltningen av takterrassen, både gällande säkerhet och vistelsevärden.
- Olika platser för vistelse bör finnas för att flera sällskap ska kunna nyttja terrassen samtidigt.
- Majoriteten av planteringsytorna bör ha robust, hållbar grönska som bidrar till vistelsevärden och ekosystemtjänster.
- En takterrass kan inte ersätta en gård. Det är ett komplement.

Baserat på:

Lagkrav: Barnrättslagen.

Nationella mål: Propositionen Politik för gestaltad livsmiljö.

Lokala mål: Översiktsplanen - Plats för de goda livet. Riktlinjer för Arkitektur och gestaltungsfrågor KSN-2014-0630, Program för full delaktighet, Mål och budget: Fokusområde Trygghet.

Rosendal etapp 2. Rosendalsfastigheter, projekt Grindstugan. Landskapsarkitekter: Karavan.

Parkering och bostadsgårdar

- Det samlade gårdsrummet ska vara fritt från cykelparkeringar och bilparkeringar. Cykelställ placeras hellre i släpp mellan hus eller på förgårdsmarken. Att friyta går före parkering gäller även cykelparkering.
- Cyklar bör finnas lättillgängligt och väderskyddat i bottenplan alternativt i fristående komplementbyggnad. Om cyklar förvaras i källarplan är de inte lättillgängliga vilket leder till cyklar på gården.
- Cykelförråd på gården borträknas från gårdsytan och bör placeras med hänsyn till rumslighet och gårdsstorlek.

Baserat på:

Lagkrav: PBL 8 kap. 9 § andra stycket. Barnrättslagen.

Östra Sala Backe. Åke Sundvall, kv Knäckeipilen. Landskapsarkitekter: Karavan.